

GUSTAVUS *Adolphus the pious and Valiant*
King *of* Sweden. *He was slaine in the* Battell *at* Lutzen,
the 16 of November 1632. Aged 38 yeares.

W. M. *sculp:*

PANEGYRICVS IN LAVDEM

SERENISSIMI PRINCIPIS

GVSTAVI ADOLPHI SVECORVM GOTHORVM ET VANDALORVM REGIS.

Authore

ELIA DENVKROIS.

Augustæ Trinobantum.

ANNO DOMINI M. DC. XXIX.

2

[illegible]

Viro Perillustri Domino

AXELIO ab OXEN-STIERN REGNI SVECIÆ CANCELLARIO,

Author Salutem.

Panegyricus, quem in laudem Serenissimi Suecorum Regis de Borussia gloriosè triumphantis scripsi, ad te properat, Vir illustris, vix me mittente. Nimirum vt per eius humanitatem accedat facilius, per cuius ille prudentiam vincit feliciùs. Hunc vt admittas, non vidéris mihi magnopere rogandus ipsum panegyrici nomen, quos eloquentissimi quiq; scribere consueuerunt, facile se apud eloquentiæ oraculum insinuabit. monendus tantùm eò vehementius es mihi ne fallaris, dum hîc simile quidpiam expectas, & vel Demosthenis, vel Plinianam, vel tuam (maiorem cogitare nequeo) facundiam te putes visurum.

  surum.

ſurum. Congerant alii verborum cultum in illorum Principum laudes, quorum tranſacta per ocium & deſidiam vita nequit aliter quam eloquentiæ tumore velari. Satis ego eſſe ad laudandum Suecorum Regem exiſtimaui, ſi martia illius facinora breuiſſimè & quaſi in indice proponerem. Quod ſi quædam attigi, quæ fortaſſis alii ſilentio prætereunda iudicaſſent, malui ea ſinceris indiciis quàm iniquitate famæ omnia in maius & peius attollentis vulgari. Cogitabam vt in pictura decorem luminis vmbra commendat, ita non parum ad veræ laudis fidem facturum, ſi illa quoq; non reticerem; quæ alias omitterent adulaturi. Alia minus clarè innui, non vt obſcuriùs loquendo non intelligerer, quod aſſequi magis tacendo potuiſſem, ſed ne odium accerſerem meritis gratiam. Hæc mei ratio inſtituti. Tu vale Vir illuſtris, & tenue hoc meum gratulantis animi obſequium Regi offer. Londini pridie Idus Ianuarii Anno 1628.

Non

On debes mirari, Fortiſſime Regum, quod nunc primùm tibi poſt ſecundam iam in Pruſſia exactam æſtatem feliciter reduci gradulari exorſus ſum, quaſi aut à Megaloburgenſis militis amiſſione, aut Pucenſis Meuenſiſq; arcium deditione, aut ab eluſo in oppugnandis hoſtium caſtris ingenti conatu tuo tua gloria cœperit! Vetuit antea cum aduentantis tuæ potentiæ inaudita celeritas, tùm contra immenſa Polonorum caſtra imperterrita perſeuerantia, vt te Hominem crederemus: Numina etiam, ſi miranda patrent, non ideò ſolemus gratulatione venerari. Quis enimuerò in homines cadere potuiſſe facilè credidiſſet, ſiue tam portentoſam fortitudinem, ad cuius nec dum bene oſtentata arma munitiſſimæ ciuitates, propugnacula, arces, terræ, gentes, omnia, paterent: ſiue tam ignauam perfidiam, quæ ne emiſſo quidem in aera tormentorum officioſo fumo proditionem coloraret! Inuſitatarum igitur rerum aſpectu perculſis & tam prodigioſi certaminis expectatione ſuſpenſis vocem admiratio ſuppreſſerat. nunc poſtquam attonitam mentem & linguam mora reſtituit, & te hominem vulnera docuerunt, neque diuinis iam acquiſita viribus iudicemus, quorum aliqua erepta iterum tibi humanis videmus; neſcit mens amplius, diuturnum indignata ſilentium intra pectoris arcana exundantis lætitiæ coercere affectum, ſed ad te protinus accurrit gratulabunda. Et quantumuis tenuitatis ſuæ conſcia, ſuperbit tamen de facundia, gnara ipſam etiam iam ſuam dicendi infantiam non poſſe non eloquentem eſſe in tuis, hoc eſt, eius principis laudibus, cuius ſi geſta recenſeat, narrauit triumphos. Veniſti enim in Pruſſiam tantâ celeritate, vt præter naturæ ingenium non aduentum fama, ſed famam facta præuenirent,

rent, anteque occupaſſe te Prouinciam audiremus quam intraſſe. Non expectaſti vt aliena arma Regnum inuadentia tuum bellandi imponerent neceſſitatem. Detrahit virtuti virtutis neceſſitas. Vltro metum inferre hosti, & abs te remoto periculo alium in diſcrimen adducere voluiſti, ratus maiorem eſſe gloriam vim inferentis quam arcentis, multumque differre, alienos populere fines, an vaſtari tuos videas. Neque vbi fortitudinis edere ſpecimen decretum tibi fuit Regulum aliquem aut Principem puerum aggreſſus es, quem vel imparem potentia opprimere, vel imprudentem conſilio euertere non foret operoſum; ſed illum Regem, cuius non incapaci animo multam prudentiam vices rerum & diuturna regnandi experientia impreſſerat, cuius ditiones victoriarum feraces fama vt inuictas celebrarat, illum Regem, cui vel ad æternitatem nominis ſuffeciſſet tam effrenem atque turbulentam nationem XL. annis pari fortitudinis & prudentiæ temperamento rexiſſe. Patere Rex hoſtem laudare. Tua enim intereſt quam maximum eſſe quem vincis vel exæquas. Sciebas mortem à natura omnibus æqualem ſola apud poſteros obliuione vel gloria diſtingui. Gloriam ergo quæſiuiſti, bellare voluiſti, hoſtem circumſpexiſti, Regem elegiſti (ibit fama in ſæcula tantam tuam in eligendo hoſte ſolertiam commendatura poſteritati) de quo quomodocunque etiam fortuna inſaniret, non poſſes niſi glorioſiſſime ſiue triumphare ſiue perire. Siue enim vinceres, famam tuam omnium Principum ac populorum admiratione conſecrandam ſciebas: ſiue caderes, non admodum indecoram fore ab eo Rege profectam mortem præuidebas, à quo vitam non pridem Turcarum monarcha ingloria pacis emendicatione redemit. Regem ergo aggreſſus es inquam, cui Turca ſupplicat, quem Tartarus timet, quem Moſchus adorat, quem mundus ſuſpicit.

Intau-

Mirabatur orbis cum ante aliquot annos relatum esset, te florentissimam Polonicarum Prouinciarum Liuoniam armis infestauisse, audebatque id adscribere temeritati; sed quod in aliis temeritas, in te prudentiæ esse successus felicitate docuisti. Videbas quidem te potentissimo Regi & bellicosissimæ nationi bellum inferre, sed ab illius celsitudine tuam quoque pensandam gloriam cogitabas, & virtutem inter ancipitia clarescere. Cognoscendos itaque primum putasti mores & genium gentis, regionum situs, opportunitates locorum. Deprehendisti gentem campis, hastis, equis, corpore validam, sed & arrogantia insignem, seditionibus facilem, rebellione famosam, nesciam quietis, ipsaque sua potentia grauem, gentem contemnendis quam cauendis hostibus meliorem & quæ imperata Regum interpretationibus vexare mallet quam dare executioni. Aduertisti nihil tuæ Sueciæ à tali populo quantumcunque lacessito timendum fore, qui statutis cauisset, ne aliorum exemplo inopinatis armis vllam ditionem aut Principem inuadere possit, sed ambitioso prius congregantis se se Nobilitatis tumultu vicinis, remotioribus typis etiam quid facere velit denunciet. Didiceras à Gallo illo Polonos fraudibus magis quam vi patere. Igitur occasione temporis vsus, cum Turcarum Imperator suam in illos potentiam effunderet, tu ex alia parte Liuoniam aggressus es, & ne occupatos tantum Othomanicis signis, sed & securos circumuenires, ipse nouas inducias poscebas, per Iacobum Angliæ Regem quietem promittebas, submissa ab eodem auxilia in Dania impediebas. Ita hostilem ingressus Prouinciam & nihil minus quam te timentem Rigam imprimis munitissimam ciuitatem eamque principem non proditione ciuium, sed vi armorum in tuam potestatem redegisti; cumq; lenta

aduerteres vicinorum auxilia, auolasse Lithuaniæ gryphes, primo de Duce contendi, militarem virum ob natam heri familiam reiici, fulcibundum senem in Imperatorem eligi, Comitia prius indici, agendique tempora consultando consumi, tu totam Prouinciam subegisti. Clament sanè te fraudibus egisse. Non ideo aquam bibunt Hispani, quia vinum diluunt, neq; tu sanctitatem fortitudinis vtilissima doli mixtura polluisti sed temperasti. Et vero non fuit satis animo tuo claram tot arcibus Prouinciam secure possedisse. quærendi insuper hostes erant vt vincerentur. Ergo ingrata tibi omnis quies fuit, donec in Magnum Lithuaniæ Marescalcum incidisti, pugnasti, vicisti. Conabatur quidem Polonorum inuidia, tantæ victoriæ gloriam minuere, & nunc primo gentem suam distinguere, nunc culpam in imperitiam Ducis aciem arctantis referre, quasi aut Lithuanis ductoribus non paulo ante orientalium lunarum incendia extinxissent, aut nullus vnquam Curius ob angustum pugnæ locum à Romanis laudem retulisset! Sed neque hic tua se virtus continuit, nempe vnius regionis angustia Gustauianæ gloriæ non sufficit, faciendaq; longior fuit bellandi meta, vt fieret clarior vincentis gloria. Aperueras iam bello Lithuaniam, illaq; tantum ingrediunda fuerat, nî Prussiæ congestam tot ætatum pace opulentiam infecundiori solo prætulisses, vbi ex alienis diuitiis stipendia militi numerares, & post fugatos Lithuanos etiam illos, qui se ipsos adeo mirantur, Polonos eorumque decantatum robur experireris. Ardua res magnum consilium, ingentes apparatus, singularem dexteritatem, Martemque non inertem flagitabat. Ergo nihil propere nihil inconsulto agere decreuisti. pręmittebas longe ante idoneos viros, quorum alii locorum commoditatem curiose obseruarent, alii nonnullorum animos ingeniose aptarent. Nihil erat consiliis tuis

tuis proſpectius nihil auxiliis tectius nihil armis paratius. Non latebat te quidem Prouinciam natura, opere, & arte egregie munitam, ſed neque ignorabas Boruſſiæ Ducalis incolas longa pace deſides, obliuiam bellorum nobilitatem, ignaros militiæ Boiaros, nutantem iam pridem procerum fidem, & inſpectricis Poloniæ moleſtam poteſtatem. Sciebas vt omnium rerum, ita nimiæ etiam pacis ac tranquillitatis quoddam faſtidium eſſe, facilius quatuor viros quam totidem vrbes expugnari, vnum cognomine corrumpi poſſe, alterum ſubdiuiſis cum filio obſequiis tutius peccaturum, coralliorum quoque verecundiam ſaltem ex parte ad tui metalli fulgorem palleſcere poſſe ſperabas, in trunco demum verre debile noueras conſtrui fulcimentum, nec dubitabas tardos ex immani fiducia ſui Polonos celeritate interim etiam poſſe circumueniri. Notaueras præterea non obſcura vocantis te eiuſdem Pruſſiæ atque inuitantis indicia, dum quæ loqui non poterat, in ære exprimebat, moræque impatiens iam nomen duntaxat ſui Principis, tuam vero effigiem in moneta ſignabat. Ergo ne vel tua vel ipſorum deſideria diutius cruciarentur, præmeditatum diu iter tandem maturare iuſſiſti, & ſecundiſſimo vento (ipſa videlicet tibi ad famulatum ſubeunte natura) in Pilauienſis freti anguſtias appuliſti, Prouinciæque vtiliſſimam clauem, non tantum abſque ſanguine ſed etiam abſq; ſudore occupaſti: ſiue nauium militumque in præſidio locatorum manus & animos ſolus conſpectus tuus exarmarat, ſiue ipſa etiam negantia ignem belli inſtrumenta affines naues venerarentur. Quod ſi ex oriente aurora recte de futuro die ominamur, quid iam de tua virtute ſperandum non fuit in progreſſu quæ tam admirabilis extitit in exortu? Non intempeſtiuis deliberationibus conatibus tuis moras iniecit Pruſſiæ Ducalis ſingularis ſapientia; neque tu incitabas qui ſponte currebant, ſed ruentes pro-

uida neutralitate coercebas, memor te non ad eripiendum consanguineo Principi Ducatum, ſed eundem, ſi res pateretur, è ſeruitute potius eximendũ veniſſe. Ad Regalem itaq; Pruſſiam quantocyus perrexiſti, & vno fere eodemque tempore ornatiſſimas vrbes Brunsbergam, Elbingam, Marieburgum hoſti eripuiſti. Primæ quidem reſiſtere conantis temeritas riſu tantum te nõ armis fatigauit. Patentes alterius portas indignabundus intraſti; indoluiſti nimirũ quod ad miraculum munita ciuitas, laudis tuæ ſuffurata materiẽ tibi fortitudinis experimentum non reliquiſſet: & ni vnicum adhuc Marieburgum menti occurriſſet, in quo militaris tua potentia eniteſceret, credo aliam nouamq; armis viam per altiſſimos ipſorum muros & valla feciſſes, vt honorificentius intrares. Quanquã cõpenſauerunt abunde Marieburgenſiũ mœnia, quicquid gloriæ ſubtraxerant Elbingenſium valla. ibi enim plane oſtendiſti nihil eſſe in orbe adeo inacceſſum, quod fortibus viris natura non aperuiſſet. Et ſane non vſquam antea liberalius tecum fortuna egerat, quæ adeo copioſa laude Martium laborem tuum remunerata eſt, vt omnem etiam prætenſionem vel hoſti præciderit. Nam Elbingam ab incolis & nationis ſimilitudine & puritate religionis tibi coniunctis emptam fuiſſe, ſaltem ſuſpicari maleuolus quiſpiam tuæ virtutis ignarus potuiſſet. Marieburgum vero, quod etſi omni viuente deſtitutum ipſa tamen mænium celſitudine & foſſarum profunditate tutum videbatur, non Germanorum ſuſpicionis capacium, ſed Polonorum fideliſſimo præſidio munitum, cum immortali tua fama, ſuſpicientibus cunctis, neſcio citius an facilius expugnaſti. Iam admirandæ potentiæ tuæ terror terram impleuerat, neq; claudere iam portas oppida laborabant, ſtultumq; merito habebatur poſt Marieburgenſem arcem vi adeptam de defendendo aliis cogitare. non arietare muros ſed adire opus

erat

erat tibi, iuisse vicisse fuit. Quicquid ergo progrediendo attingere potuisti tibi cessit. Putzkum, Derichauia, Gudstadium, Varmia, Vormditum, Hela, Schoneckium, Meua, Starogardum & nisi hostilem Neoburgi exercitum inuenisses, quã propense à splendidissima Curia exceptus fuisses nihil magis quam distantiam suam dolente. Solos Gedanenses immanis superbia continuit, & recuperandæ aliquando Prouinciæ adhuc paululum spe Polonos sustentat. Sed & hos inopinata potentiæ tuę miracula adeo terruerant, vt qui iam ante quinquennium in Tractatibus trepidabant, nunc nondum te viso an fideles esse deberent prius in Senatu consultarent, inopesque plane consilii ac mentibus confusi, milites suos quorum inopia in ciuitate laborabant, ad pagos missitarent, credo vt Grebinenses anseres defenderent, inuestesque tuos pedites suo luxu & equis ornarent. alii quos singulari beneficio ita obstrinxeras vt & nunc soli cunctarũ rerum opulentia affluerent, & mitiore vocabulo ab omni periculo in futurum amoti censerentur, putabant ad neutralitatem quoq; pertinere insaniam, nimiaque pace & abundantia fessi sua iuuẽtute suis ciuib. tuas acies non rogati augebant, & nõ satis cito spaciosissima valla per longas ambages nescio cui commodo delineabant. Non auderem ego coram te de amica ciuitate hæc recensere, nisi ad Tuam gloriam pertineret, tantum fuisse virtutis splendorem tuæ, vt quemadmodum clariore solis radio nonnulli quandoque visu orbantur, ita immensus tuæ virtutis fulgor aliis consilium, aliis etiam cerebrum eripuerit. Appropinquabant tandem Polonorum copiæ conspicua arma, insignes equos, luxuriosos apparatus ostentantes, illaque ingentia castra, orbem diceres debellatura si tu ex illo abesses, signis quaquauersum fulgentibus ambitiose promouebant. putabãt ventosa natio se totas Suecorum acies vno arrogantiæ suæ flatu vltra Lappo-

 nes

nes & Pyreneum amoturam. Non contemnebas exercitum victoriis inclytum, sed neque ipsorum multitudine terrebaris. considerabas fortissimos in castris illorum viros, verum & lixarum calonumque, indigestam multitudinem numerabas hospitibus non hostibus metuendam & sibimetipsis onerosam. Ergo laboranti Meuæ, inimica spectante legione & frustra prohibere conante in subsidium venire exiguo milite non timuisti. Credo ad rumorem nominis tui personæque conspectum exercitatissimum illum exercitũ stupor obruit, vt præ admiratione non aduerteret quam te pauci, quam se multi comitarentur. Procedebant iam re infecta hostium agmina, quos obsidionem Meuensem soluere ferrea grandinatione compuleras, ipse dum velitarentur, nullum præstantis Ducis & fortissimi militis officio prætermisso, occursabas pauentibus, cedentes retinebas, vbi plurimus labor, vnde aliqua spes, consilio, manu, voce aderas, miraculum hosti, exemplum tuis. Quam animosum tunc militem tuum cernere erat cum tantæ multitudinis robur incolumis euasisset. neque tu tamen ideo remissius agere, verum diligenter cauere, necubi hosti opportunus fieres, nunc vrbes agrosque vastare, prædas agere pergebas, tuis animum, hostibus terrorem augere, nunc eosdem infestare, rursus in castra regredi, nunc metum simulare, instanti cedere, nunc ipse instare, mox te occisum spargere vt socordius agentem in incepto detineres, mox pacis mentionẽ facere, vt prouisis quæ tempus monebat paratior esses, non pugnandi copiam non quiescendi facere, ita belli modo, modo pacis mora Polonos ludebas. Insidebat apprime menti grauior illa tui parentis olim in Liuonia clades Mauritianique præcepti memineras, perraro cum hoc hoste collatis signis dimicandum esse, nisi cum vel necessitas cogeret vel vocaret occasio. Aduerteras ipsorum potentiam tantum primo impetu formidandam es-

se, vbi

ſe, vbi moram pati didiciſſent, velut animalia quædam amiſſo aculeo torpentia facile tuis artibus ſuis vitiis caſuram.

Nempe dum denegato campo colligendum primo peditatum ocioſi ipſorum equites neceſſario expectant, ac inutili contatione ærarium exhauriunt, adueniente tandem peditatu bene præuidiſti ſtipendia equites non prælia petituros. antequã deinde ad tributum inuitentur, vt per homines à ſe legatos conſentiant, ipſaque conuentus celebritate tantundem fere conſumant quantum contribuant, & noua Comitiorũ mora ſibi tributa, militi ſtipendia augeant, ſciebas aliquot menſium laborem futurum. Ita videlicet non vanus aruſpex augurabaris fore, vt populus ille liber, & præ cæteris (ſi diis placet) gentibus in libertate ad libertatem natus, ſua etiam libertate labaſceret. Pridem nimirum Poloni (liceat illos pauliſper alloqui) vera rerum vocabula amiſiſtis, & nouo Calepino quod alii ſtultitiam, vos libertatem dicitis, iniuriamque fortitudinem appellatis. O inanem virtutis vmbram. O liberam captiuitatem, libertatem miſerrimam! eo enim iam veſtram nationem deduxiſtis, vt cui prius, etiam qui non oderant, inuidebant; nunc æque inuidis hoſtibusq; reddideritis miſerandam. Crediderim ego Sereniſsime Rex immiſiſſe illum, qui nihil voluit in terris ſempiternum eſſe, hanc triſtiſſimæ libertatis labem inuictæ genti, quæ faceret, vt æterna alias Polonorum arma mortalia eſſent. Sed vt à re, id eſt, à te non abeam. Glorioſe ſane triumphaſti Magne Princeps, dum tantum hoſtem nouarum meliorumque artium rudem & vno robore corporis ferocem non tam per arma quam per ocium & artem viciſti, totumque illud potentiſſimi regni robur medullitus eneruaſti, dum numeroſas illas ex vniuerſa nobilitate viritim centuriatas copias, ex præcoci victoriæ ſpe ſuperbe concepta deiectas, redire in Patriam adulto iam autumno abſque prælio victoria, præ da

vidisti,cum econtrariò opimis ditissimæ illius regionis spoliis onustæ naues, & sub pondere prædæ gementes tuum ingressum ouantes operirentur. Non poterit non æternum Suecia meminisse fortunatissimi illius diei, quo post primam in Prussia exactam ęstatem feliciter redux tot illustribus trophæis hosti ereptis Suecorum animos & oculos exhilarasti. nimirum cum illæ pretiosæ ex nauibus merces, ex præsidiis naues, supellex ex domibus, munitio ex arcibus, tormenta ex vallis, aurea ex altaribus vasa, è templis altaria, è turribus horologia, ex monasteriis tecta, campanæ è cæmiteriis, & quidquid denique preciosioris metalli pertinax incolarum auaritia templorum etiam puluerib. insepeliuerat, ingenioso tuo erutum gladio, iucundissimo spectaculo explicabatur. Quæ ego cum considero, & Auum tuum æternæ recordationis Gustauum in memoriam reuoco, aduerto sane quam in te plane illius se decora iuuenta transfuderit, quam non nomine tantum sed præclara etiam indole ipsius te natura signarit. Suediæ ille regno carebat & armis adeptus est; tu habes, & armis defendis. ille cum nouus Rex difficultatibus vndique cingeretur, vt regnum retineret, contracta cum Saxonica Domo affinitate, Germanorum se armis & opibus muniuit tu cum regnum armis asserere, & si adhuc quæstio de nomine & de titulo lis foret, sanguinis pretio regium nomen emere decreuisses, inita cum illustri Brandeburgica Domo opportunissima affinitate, vno matrimonio duos Principes tibi deuinxisti, quorũ alter pugnandi viam aperiret, alter vincendi artem terrore iuuaret.

Auus tuus clarissimam illam Lutheranæ veritatis lucem primus suę genti accendit, tu etiam alienis eam gratiam præstitisti, ille dirutis in sua ditione monasteriis, flagrantissimo scilicet euangelicæ religionis studio eadem vel carceres esse maluit Filiorum quam receptacula ociosorum; tu quod longe præ-

ge præclarius, non iam in tua ſed hoſtili terra haud vno ex loco inutili hoc genere hominum expulſo, ipſorum theſauris tuas facultates locupletaſti. Sed quid ego comparationibus diutius immoror qui maiora ſtrictim percurro? Reuocarant iam pauliſper animos ob abſentiam tuam Poloni, & Pucenſem arcem deditione, illaque tria millia Megapolenſis auxilii celeritate (à te enim edocti iam aliquid profecerant) ſubiugarant. iam titubare nonnihil tui cæperant, & pauidus affinis in metropoli ſua longiſsimis comitiis anxia decreta ſuſpendebat, cum tu nutantes animos iterato in Pruſsiã reditu confirmaſti, & iam pæne recedentem fortunam tua præſentia retinuiſti, perſuadens Soderano, non illi ob Taurominitanam timenda eſſe Minutii fata, vt qui Poloniæ Senatores quantumcunque ſuperbos, venales tamen ſuperioribus iam annis cognouiſſet, & etiamnum, ſi quæ neceſsitas poſtularet, ſe adhuc ſoluendo eſſe aduerteret, chartam hoſti & epiſtolas, arma & commeatum tibi ſubmittenda. Ceſſerat quidem minus feliciter ad viſtulæ diuortium prima oppugnatio munitionum. ſed eo clarior altera fuit, quod & quadringentos deditione acceperis, & galeatum Dantiſcanorum leporem ſolo aſpectu tuo perterritum, cum numeroſo milite fugientem ante prælium ſpectaris. Non opus fortaſſe vobis fuiſſet, Illuſtriſsimi Fæderato Belgico-Germaniæ ordines magnifica & ſumptuoſa legatione à Polonis tantopere pacem ſolicitare, ſi plures, aut hunc ſaltem maturius è diſciplina veſtra Ducem Gedanenſibus tranſmiſiſſetis.

Iam ſecundo Polonorum Regem de ſede ſua in Pruſſiam exciuerat iterati aduentus tui fama, cum perquam opportune illuſtris Hollandorum Legatio, ſi plus tibi non profuit, ſaltem hoſti pugnandi opportunitatem ſubduxit, dum æſtatem Tractatibus exhauſit, atq; plane effecit vt ſubmiſſum inimicis à Cæſare auxilium ad nihil amplius quam

adi

ad magnos ſumptus fruſtra illis fundendos aduocatum videretur. Neque ego hæc ita accipi velim quaſi exiſtimem ideo ampliſſimos ordines ſuos eo Legatos deſtinaſſe. Sincere quidem illi pacem eſuriebant, ſed maior tuæ glorię ſitis fuit, quā vt te tam facile ad pacem flecterent, quam facile ſuis opibus, armis, milite, animis ſuffultum ad bellum animarant. Planum id feciſti vel eo ipſo tempore quo de conficienda pace & inſtituendis tractatibus ageretur. nempe ſagum magis tibi quam togam placere Nam cum pacificationum præludia traherentur, & de loco, tempore, modo conſultaretur, omnemque ſuam cogitationem vnico Tractationum apparatui hoſtes donaſſe collegiſſes, tu ad omnem rei gerendæ occaſionem intendebas. Hinc cum illi hoſpites Legatos conuiuio exciperent, omniaq; tunc more ipſorum indiſpoſita, temulenta, bacchanaliis quam caſtris ſimiliora eſſent; tu tympana pulſare, arma canere, aperiri campum, pandi aciem iuſſiſti. Affluebant relictis ſcyphis turmatim Poloni, & trina ordinata acie ſe inuicem aſpicientes, perplexas tuorum cohortes accedere propius formidabant; donec tu tandem reuerſas binas eſſe in caſtra acies contemplatus, neque facile ob tranſitus difficultatem reuocandas, vltimam ſolam aggredi magno conatu, inumbrante iam veſpera imperaſti: ſatis cito ratus incipi victoriam, vbi prouiſum foret ne vincereris. Acre ſane & cruentum certamen erat hoſtiles animos acuente neceſſitate; atque dum diu inter vtrinque pariter cædentium impetum, cadentium gemitum, occurſantium fremitum, armorum tinnitum, hinnitum equorū, gladiorum ictum, fragoremq; haſtarum ancipiti marte præliatur, dubitari de victoria potuiſſet, niſi hoſtes labentem ſub Duce ſuo equum intuiti obſcuram victoriam fuga declaraſſent Ite nunc Poloni & Guſtauum vobis nolle campū dare libere iam aſſerite. Campum vobis fateor non dedit, qui vos

campis

campis expulit. Ite nunc, & Lithuanos olim à Gustauo fugatos ridete. Sueci (si robur spectetur) vtroque Duce ex equis deiecto aliud inter vos discrimen non agnouerunt, nisi quod ille fideliore vsus milite ex pugna eques recesserit, vester pedes ad castra tetenderit. Si tamen de integro iudicium requiritis, Lithuanos longe vobis stultiores esse eo clarius Sueci deprehenderunt, quo diutius cum illis quam vobiscum pugnarunt. nihilominus multum se illis debere vel eo nomine libenter simul fatentur, quod longioribus in Lithuania induciis plurimum Prutenicis armis commodarint, quod Regiomontanum portum occludere satis diu prohibuerint, quod Birzam aliasque nonnullas arces Duci de la Gardiæ ob interlabentem aquam incommodas & vltro deserendas honestissimo cambio alternarint. Verum omitto aliena stultitia tuas laudes onerare & cæptæ narrationis cursum prosequi pergo.

Putabant Poloni te iam gloria ebrium tantæ victoriæ crapulam non nisi longiore somno posse exhalare atque sua pigritia tuam virtutem mentientes secure quiescebant; cum tu intempesta nocte admotis propius tormentis insperate ipsa castra illorum mane pulsare, aggeres ducere, terram subfodere cæpisti. Tantos videlicet spiritus hesterna iusserat gerere victoria, vt facile videretur hodie exuere castris quos heri expuleras campis. & procul dubio id effecisses, nisi ab externo milite hostium tuis artibus tentatus globum in pectus recepisses, cum ipse nimirum militaribus turmis Regium puluerem sudoremq; misceres, cum gregariis laborem æquares, nihilq; à cæteris nisi robore & præstantia differres.

Hi sunt tui de potentissimo hoste post homines natos felicissimi triumphi, hæ illæ victoriæ æterno gloriæ classico prædicandæ & ad omnem retro mittendæ posteritatem. Cuius ego inuicti laboris tui initiumne mirer magis an finem

 nescio;

neſcio! multum eſt, quod perſeueraſti: magnum eſt. quod quem initio chalcidem vocitauerant nunc militem fateantur ipſi hoſtes, neque iam niſi de magnitudine tua conquerantur. Et reuera non immerito. Nam non pygmæos aliquos & gruum triumphatores, ſed Polonos, hoc eſt Turcarum victores, Moſcorum debellatores, Tartarorum domitores, dicam amplius: cœli Defenſores viciſti: ita etenim appellari à maximis Principibus meruerunt, qui Othomanicum iugum arcuerunt à ceruice Chriſtianitatis. Non grauate feres ſcio, me hoſtibus tuis veras laudes non detrahere. Parum enim te laudarem Magne Princeps, niſi te præferrem illi genti, quam præter te vincere nemo vnquam potuit, quam impunè hactenus nemo laceſſiuit, & quam contemni poſſe, ſolum tu mortalium omnium primus oſtendiſti. Ibis ergo per omnium annales eruditorum vberrima gloriæ materies & militiæ portentum. Decantabit æternum laudes tuas beata ſuo Principe Suecia, tam effuſis gaudentium & gratulantium ſtudiis victorias tuas proſecutura, quantis vlla vnquam res pleniſſima lætitiæ poteſt concelebrari. Decantabit & æternum miſerias ſuas hoſtilis Pruſſia, & tot hominum ſanguine cruentata, tot domorum incendiis deformata, tot fortunarum expilatione vexata tamdiuturnam admirandæ potentiæ tuæ geret memoriam, quam atrox in omnes poſt annos ſui ſpectaculum exhibebit.

F I N I S.